

А. А. АЛБУТ

КОМПЛЕКСНЫ АНАЛІЗ ЭПІСТАЛЯРНАГА ТЭКСТУ: АД ЛІНГВІСТЫКІ ТЭКСТУ ДА ЛІНГВІСТЫЧНАЙ ПРАГМАТЫКІ

Резюме. Исследуется эпистолярный текст как объект изучения теории текста. На основе анализа множества эпистолярных текстов выявляется инвариант текста, уместного в данной коммуникативной ситуации, – эпистолярная текстема. Рассмотрена перспективность применения лингвистической прагматики, теории речевых актов, теории речевых жанров, лингвистики дискурса для реализации комплексного подхода при изучении эпистолярных текстов. Сделан вывод об иерархической структуре эпистолярного текста как речевого макроакта, членимого на речевые типы, среди которых выделяется доминантный.

Ключевые слова: эпистолярный текст; комплексный подход; теория текста; теория речевых актов; лингвистическая прагматика; текстовый (культурный) уровень; текстема; речевой макроакт; речевой тип; теория речевых жанров; лингвистика дискурса.

Abstract. It was made an attempt in the article to detect and describe some peculiarities of English single-word euphemistic nominations concerning pregnancy theme in the diachronic perspective. The article determines the structure of the euphemistic vocabulary correlated with the mentioned sphere in the V–XVIII centuries. It was concluded that most of the euphemisms in the article were formed as a result of metaphoric derivation on the basis of motivation meaning. Moreover such a fundamental feature of linguistic units as regular lexical combinative power also influences new meaning development and its consolidation. The article shows that territorial marking and style factor are typical of some euphemisms under study. It was found out that the role of borrowings as the means of euphemisms formation is insignificant at the said period of time.

Key words: epistolary text; integrated approach; text theory; speech act theory; pragmatics; text (cultural) level; texteme; speech macroact; speech type; speech genre theory; discourse analysis.

Вывучэнне ў якасці аб'екта даследавання *эпістальнага тэксту* мае на ўвазе *поліпарадыгмальнасць* такой адзінкі, як тэкст. Таму даследаванне рэалізуе *комплексны падыход*. Аналіз *эпістальнага тэксту* грунтуецца на дасягненнях наступных лінгвістычных дысцыплін: тэорыі тэксту, лінгвістычнай прагматыкі, тэорыі маўленчых жанраў, лінгвістыкі дыскурсу. Адною з характэрных рыс сучаснай лінгвістыкі ўвогуле з'яўляецца акцэнт на *функцыянаванне* моўных адзінак, на *спосабы і мэты* іх ужывання ў маўленчай практыцы, што, безумоўна, яднае ўсе пералічаныя кірункі (гл. Кубрыкова 1995). Такім чынам, функцыяналізм уключае мноства даследчых напрамкаў, узаемадзеяння паміж якімі, аднак, можа не адбывацца: «Аднак паміж гэтымі напрамкамі часцей за ўсё адсутнічае *трансмежавы* дыялог. Талерантнасць да іншага пункту гледжання пераўтвараецца ў ізаляцыянізм і абывакасць, *поліфанію*. А ў той жа час складанасць мовы вымагае комплекснага разгляду»* (Гайда 2013, 20). Атрымліваецца, што вывучэнне пэўнага аб'екта даследавання з розных пазіцый не рэалізуе прынцып дадатковасці, а пераўтвараецца ў апісанне аднаго і таго ж у розных тэрмінах. Адпаведна актуальным з'яўляецца «наладжванне дыялогу» паміж навуковымі напрамкамі, у межах якіх вядзецца вывучэнне *эпістальнага тэксту*.

Антрапалагізм сучаснай навукі мае на ўвазе разгляд чалавекамерных сістэм, што ў лінгвістыцы ўвасоблена ў аналізе фрагментаў маўлення – тэкстаў – з улікам не толькі ўласна моўнага складніка, але і сацыяльнага, псіхалагічнага (важнымі для інтэрпрэтацыі моўнага матэрыялу сталі звесткі пра асобу моўцы і адрасата, іх сацыяльныя ролі, мэтавыя ўстаноўкі і пад.). Суб'ект непадзельны з вынікама сваёй дзейнасці, што актуалізавана і пры вывучэнні *эпістальных тэкстаў*, якія з'яўляюцца прыкладам *антрапатэксту*. Менавіта таму *сістэмна-лінгвістычны падыход* дапаўняецца, узбагачаецца *прагматыкай*.

Бясспрэчна, што лінгвістыка не завяршаецца сінтаксічным узроўнем – аналізам сказа, а ўключае і *гіперсінтаксічны* (гл. Палек 1978; Слюсарева, Теплицкая 1978, 95) / *надфразавы* (гл. Сталл 1978) / *тэкставы* ўзровень (гл. Новое в лингвистике 1978), або *культурны* ўзровень (гл. Мурзин, Штерн 1991; Бабенко, Казарин 2005). Уключэнне тэксту ў наменклатуру моўных адзінак магчыма толькі пасля сістэматызацыі паняццяў згодна з «ала-эмчным прынцыпам» (гл. Ахманова 1969, 41). У навуковым ужытку замацоўваецца апазіцыя *тэкст* (маўленне) – *тэкстэма* (мова): тэрмін *тэкстэма* мусіць «падкрэсліць статус тэксту як інварыянтнай структуры, што характарызуецца наборам істотных катэгорый, рэалізуецца ў маўленні» (Бабенко, Казарин 2005, 30). Азначэнні А. Селіванавай яшчэ раз падкрэсліваюць *поліпарадыгмальнасць* і *комплекснасць* дадзенага аб'екта: «*Тэкстэма* – моўная (эмчная) адзінка, мадэль пэўнага класа тэкстаў, якая ўключае іерархічна арганізаваныя прататыпныя прыметы дадзенага класа: семантычныя, структурныя, інтэнцыянальныя, прагматычныя і інш.»; «*Тэкст* – цэласная семіятычная форма псіхамаўленча-мысцельнай дзейнасці, канцэптуальна і структурна арганізаваная, дыялагічна ўбудаваная ў інтэрызаванае быццё, семіятычны ўніверсум этнасу ці цывілізацыі, якая служыць прагматычна скіраваным пасрэднікам камунікацыі» (Селиванова 2002). Такім чынам, кожны тэкст з'яўляецца прыватнамаўленчай рэалізацыяй абагульненай мадэлі дадзенага тыпу тэкстаў. З гэтага вынікае магчымасць вызначэння мадэлі *беларускамоўнага эпістальнага тэксту*, яго тэкстэмы, на аснове аналізу корпуса лістоў (мы прапануем здзейсніць гэта на матэрыяле *эпістальнага класікаў* *беларускай літаратуры*).

Акрамя *антрапацэнтрызму* і *функцыяналізму*, сучасная лінгвістыка вызначаецца *экспансіянізмам* у дачыненні да аб'ектаў, мэт і метадаў даследавання. «У якасці яскравага прыкладу *экспансіянізму* можна прывесці і прагматыку – добра вядомыя дыскусіі аб тым, дзе заканчваецца семантыка і пачынаецца прагматыка; няясна таксама, што ж вызначае межы вывучэння ў лінгвістыцы яе прагматычных аспектаў і якія менавіта з'явы заслугоўваюць назвы прагматычных і падлягаюць уласна лінгвістычнаму аналізу» (Кубрыкова 1995, 209). Асобнасць лінгвістычнай прагматыкі як кірунку мовазнаўчых даследаванняў засведчваюць І. П. Сусаў, А. Ю. Маслава, Б. Ю. Норман (гл. Сусов 2006; Маслова 2008, 29; Норман 2009, 8). Аднак захоўваюць слушнасць крытычныя заўвагі Т. В. Булыгінай адносна статусу лінгвістычнай прагматыкі (гл. Булыгина 1981). «Ядро» лінгвапрагматыкі – *тэорыя маўленчых актаў* (ТМА) – прымянялася ў даследаваннях *эпістальных тэкстаў* расійскімі і ўкраінскімі лінгвістамі (гл. Власенко 1999; Шевель 2011). ТМА з'яўляецца плённай і для вывучэння *беларускамоўных эпістальных тэкстаў*.

Распрацоўка ТМА ў межах лінгвапрагматыкі адбываецца, а вось *піянерамі* дадзенай тэорыі былі не лінгвісты, а логікі, філосафы, чыя метады, класіфікацыі маюць значны аўрыстычны патэнцыял. Агляд класіфікацый маўленчых актаў пададзены ў В. В. Багданава, І. П. Сусава, А. Ю. Маславай, А. Kiklewicz (гл. Богданов 1990; Сусов 2006; Маслова 2008; Kiklewicz 2010).

* Тут і далей пераклад наш. – А. А.

Даследаванне маўленчых актаў, іх класіфікацыя Дж. Осцінам – гэта найперш аналіз перфарматыўных дзеясловаў (гл. Остин 1986). У якасці базавай мы прымем тыпалогію маўленчых актаў, прапанаваную Дж. Сёрлем (гл. Сёрль 1986), з прычыны ўніверсальнасці класіфікацыі, пабудаванай менавіта як тэарэтычны канструкт, а не вынік асэнсавання корпуса аўтэнтычных маўленчых фрагментаў, – такая безадноснасць да жывога маўлення, што часам разглядаецца як недахоп дадзенай тэорыі, у нашым выпадку якраз аказваецца яе вартасцю. Дадзеная класіфікацыя мае базавы характар, паколькі ўсе пазнейшыя класіфікацыі развіваліся не ізалявана, а пэўным чынам выкарыстоўваючы досвед сёрлеўскай таксаноміі. Адаптацыя «пад матэрыял» мае месца ў выпадку «драблення» класа экспрэсіваў (з прычыны іх асаблівага статусу як у тэорыі Дж. Сёрля, так і ў аналізуемым моўным матэрыяле). Мэтазгодна вылучаць маўленчы акт *салютацыі* ў класе экспрэсіваў, калі разглядаецца такі фрагмент фатычных зносін, як прывітанне адрасату з новага месца, дзе апынуўся адрасант (што можа нават складаць аснову ўсяго ліста), напрыклад: *Мілая Алеська! // Прывітанне Вам з далёкага Чорнага мора і паўднёвага сонца. Атдыхаем тут з жонкай, што называецца. Канечна, аднаму было б яшчэ лепей. Што чуцно на мінскім гарызонце? Шкадую шчыра, што Вас тут няма. Вот бы наўхажываліся! А да гэтага тут усё настройвае – і сонца, і мора, і кіпарысы. // Усяго Вам радаснага і сонечнага. Прывет вечно маладо-му пакаленню і старому Міхасю. // Ваш Янка* (Янка Купала да А. А. Александровіч) (Купала 2003, 293).

Ліст з'яўляецца комплексным маўленчым актам – **маўленчым макраактам**. І як патэнцыяльная адрасата, і як магчымы адрасант, мы разумеем, што ў лісце мусім неяк прывітаць партнёра па камунікацыі, звярнуцца да яго, развітацца (*маўленчыя акты класа экспрэсіваў*), расказаць пра навіны (*маўленчыя акты класа асертываў*), папрасіць пра нешта, даць даручэнне, нешта даведацца (*маўленчыя акты класа дырэктываў*). Дастаткова проста гаварыць пра наяўнасць інтэнцый, што ўтвараюць згаданыя класы маўленчых актаў, аднак далёка не заўсёды можна лёгка вызначыць межы кожнага акта. Таксама ў носьбітаў мовы ёсць уяўленне пра каноны ветлівасці, таму мы ведаем, што, не прывітаўшы адрасата, не пацікавіўшыся яго жыццём або не перапрасіўшы за турбанне, непажадана выказваць просьбу. Аднак мы ўзяліся за ручку ці селі за клавіятуру менавіта таму, што маем просьбу да адрасата. Значыць, можна гаварыць пра наяўнасць *дамінантнай інтэнцыі*, якая адпавядае аднаму з пяці тыпаў маўленчых актаў Дж. Сёрля. Але аналіз фактычнага матэрыялу паказвае, што для рэалізацыі дамінантнай інтэнцыі могуць выкарыстоўвацца маўленчыя акты іншых тыпаў, напрыклад, часткай просьбы (дырэктыва) становіцца камплімент (экспрэсіў): *Я лічу цябе за прафесара (экспрэсіў). Зварачаюся да цябе з такою просьбаю (дырэктыў).* Мне з рэдакцыі «Известий» заказваюць невялічкі артыкулыч. Я прашу цябе выказаць сваю думку аб нашай беларускай паэзіі, у чым яе моцны бок, дзе і ў чым яна кульгае... (Якуб Колас да П. Ф. Глебкі) (Колас 2012, 139).

Такім чынам, мінімальна распазнавальныя атамны камунікацыі (маўленчыя акты) функцыянуюць у складзе большых інтэнцыянальных утварэнняў – **маўленчых тыпаў**, якія, падпарадкоўваючыся інтэнцыі больш высокага парадку, арганізуюць макраструктуру эпістальнага тэксту. Іерархічны прынцып прагматычнай арганізацыі эпістальнага тэксту дазваляе разглядаць ліст у якасці маўленчага макраакта. Выкарыстанне таксаноміі маўленчых актаў, вызначэнне дамінантных інтэнцый (дамінантнага маўленчага тыпу), што можна зрабіць дзякуючы інфарматыўнай нераўназначнасці маўленчых тыпаў ліста, дае магчымасць пабудоваць *камунікатыўна-прагматычную тыпалогію эпістальных тэкстаў*.

Існуе меркаванне, што тэорыя маўленчых актаў – гэта заходні аналаг расійскай *тэорыі маўленчых жанраў* (гл. Дементьев 2007, 42). Так, праблема суаднесенасці паняццяў «маўленчы акт» і «маўленчы жанр» прысвечаны шэраг прац (гл. Вежбіцка 1997; Комлева 2011). Аднак гэта толькі адзін з напрамкаў тэорыі маўленчых жанраў (падрабязна пра наменклатуру і сутнасць іншых кірункаў гл.: Дементьев 2007). Для рэалізацыі комплекснага падыходу пры вывучэнні эпістальнага тэксту варта вызначыць эўрыстычныя магчымасці дадзенага кірунку лінгвістычных пошукаў. Адным з базісных у вучэнні пра жанры з'яўляецца наступнае палажэнне: «...моўная сістэма, ладам якой так апантана займалася лінгвістыка ўсё XX ст., жанрава абыхаваў; маўленне ж адліваецца толькі ў жанрах і па-за жанрамі не можа быць асэнсавана і вывучана нават у першым набліжэнні» (Шмелева 2007, 62). Маўленчы жанр – пераходная з'ява паміж мовай і маўленнем (гл. Дементьев 2007, 52–53). Вызначэнне ліста як маўленчага жанру дазваляе засяродзіць увагу на суаднясенні яго з іншымі жанрамі, што актуалізуе праблему *жанраўтваральных прымет ліста*, а значыць, і прынцыпаў адбору матэрыялу для аналізу.

Эпістальную форму можа мець не толькі спосаб камунікацыі, але і мастацкі ці публіцыстычны твор. Адмежаванне жанру ліста звязана з распрацоўкай *анталагічнай жанравай тыпалогіі лістоў*, прыклады якой можна знайсці ў А. М. Вінаградавай і Н. І. Белуновай (гл. Виноградова 1991, 12–13; Белунова 2000, 37–38). Так званыя «квазілісты» – уключэнні лістоў у літаратурныя тэксты, літаратурныя тэксты ў форме ліста/ліставання, адкрытыя лісты – у нашым даследаванні не разглядаюцца. Такім чынам, *структурная арганізацыя тэксту* не выступае як адна з найважнейшых жанраўтваральных прымет. Паводле канцэпцыі Барнаўльска-Кемераўскай лінгвістычнай школы, «жанр – гэта моўна-маўленчая адзінка, якая складаецца з комплексу жанрава-рэlevantных (гэта значыць жанраўтваральных і частотных нежанраўтваральных) прымет, у лік якіх уваходзіць функцыянальна-мэтавая прымета і, як правіла, матэрыяльная (субстанцыяльная) прымета, у тым ліку – субстрат» (Жанры 2011, 49). Наколькі важны *субстрат* як дыферэнцыяльная прымета эпістальнага жанру? Як гэты параметр уплывае на

адбор фактычнага матэрыялу нашага даследавання? У выдадзенай лістоўнай спадчыне беларускіх пісьменнікаў ёсць і тэлеграмы, і паштоўкі, акрамя ўласна лістоў, напісаных на асобных аркушах паперы. Слушным з'яўляецца назіранне Н. І. Белуновой: «Аднак і невялікія па аб'ёме лісты, якія ўключаюць пяцьдзесят-шэсцьдзесят слоў (запіскі або так званыя "згорнутыя лісты", дзе захаваны ўсе "рытуальныя" эпістальныя элементы, але якія не валодаюць дастатковай працягласцю), таксама, як правіла, політэматычныя» (Белунова 2000, 16), а значыць, могуць разглядацца як маўленчы макраакт, таму што здавальняюць *функцыянальна-мэтаваму* крытэрыю. Такім чынам, для аналізу адабраны тэксты вызначаных адрасантаў як да сямейнікаў, сяброў і, як правіла, адначасова калег, так і статусна-арыентаваныя лісты, у якіх актуалізавана інстытуцыйная прыналежнасць адрасанта – дэпутат, пасада ў Саюзе пісьменнікаў і да т. п. (пра асобна-арыентаваную і статусна-арыентаваную камунікацыю як пра віды дыскурсу («тэкст у сітуацыі зносін») гл.: Карасік 2002).

Адсюль вынікае, што даследаванне эпістальнага тэксту непазбежна мусіць улічваць напрацоўкі *лінгвістыкі дыскурсу*. Скепіс у адносінах да дадзенай дысцыпліны абумоўлены фармальным выкарыстаннем тэрміна *дыкурс* (як сіноніма да тэрмінаў *камунікацыя*, *тэкст*, *функцыянальны стыль*), запазычаннем паняццяў з іншых мовазнаўчых дысцыплін з дабаўленнем азначэння *дыскурсіўны*, што фактычна з'яўляецца рэнамінацыяй, варыятыўнасцю ў вызначэнні самога паняцця *дыкурс* (гл. Тошовіч 2013, 35). Аднак зараз вядзецца праца па сістэматызацыі ведаў пра дыкурс, дэкларуецца асобны статус вучэння аб дыкурсе, наяўнасць уласнага аб'екта даследавання, мэт і задач, спецыяльных метадаў даследавання, фарміруюцца і развіваюцца асобныя навуковыя школы. Так, *лінгвістыка дыскурсу* – «навуковы кірунак, які займаецца аналізам тэксту ў сацыяльным кантэксце яго прадуквання і ўспрымання, рэканструючы ў тым ліку і не сказанае, але вызначальнае для спосабу гаварэння і ўспрымання ўтворанага камунікатыўнага прадукту» (Марковіч 2013, 30). Для рэалізацыі комплекснага падыходу пры вывучэнні эпістальных тэкстаў важныя прынцыпы, на якіх грунтуецца лінгвістыка дыскурсу, – акцэнт на *сацыялінгвістычны параметр* (адрасант і адрасат – прадстаўнікі пэўнай сферы дзейнасці, вызначаюцца ўзроўнем адукацыі, сферай інтарэсаў, што абумоўлівае адбор моўных сродкаў), *улік як лінгвістычнага, так і пазамоўнага, сітуацыйнага кантэксту* і падыход да маўленчых фактаў як да праяўленняў *камунікатыўнага і быццёвага кантынуума* (кожны ліст – гэта фрагмент ланцужка эпістальнай камунікацыі, таму, з аднаго боку, гэта асобны тэкст, які можа быць прааналізаваны, а з другога – форма і змест кожнага ліста залежаць ад пазіцыі ў плыні зносін – ліст-стымул ці ліст-рэакцыя).

Лінгвістыка дыскурсу мае статус інтэгральнай дысцыпліны. Яе цікавяць усе чатыры знакамітыя пытанні Ч. Філмара: што сказана, пра што сказана, чаму сказана, чаму сказана такім спосабам (гл. Філмор 1983, 77) – нават яшчэ дадаюцца пытанні: кім і каму сказана, што было сказана папярэдне і што можа быць сказана потым. Для нас зыходнай пазіцыяй з'яўляецца наступная схема: *паколькі моўца гэта сказаў такім чынам, то гэта нездарма; якія моўныя сродкі мы можам выкарыстаць у аналагічнай сітуацыі?* «Ліст як асобны маўленчы акт уяўляе сабой, як правіла, толькі фрагмент эпістальнай інтэракцыі – эпістальнага дыскурсу, на аснове якога з другой камунікатыўнай мэтай фарміруюцца складаныя тэкставыя структуры – ліставанне, збор лістоў адной асобы, тэматычная падборка лістоў розных асоб і лісты, атрыманыя адной асобай (архіў)» (Виноградова 1991, 11). Аналізуючы асобныя лісты, мы дастаткова абмежаваны ў атрыманні пазатэкставай інфармацыі: рухальны механізм камунікацыі – фарміраванне інтэнцыі – гэта фактычна «чорная скрыня», таму рабіць высновы даследчык мусіць, абавіраючыся найперш на тэкст і маючы на ўвазе біяграфічныя звесткі ўдзельнікаў камунікацыі, аднак рэфлексіі моўцы адносна зробленага выказвання мы не можам атрымаць, акрамя выпадкаў уключэння яе ў тэкст ліста. Таму даследаванне з пазіцыі тэорыі тэксту мае на мэце назіранне над ужываннем моўных сродкаў з рознымі камунікатыўнымі патрэбамі, рэалізаванымі ў лісце, аналіз будовы эпістальнага тэксту, спосабаў яго разгортвання дзеля таго, каб сфарміраваць рэпертуар сродкаў і прыёмаў эпістальнай камунікацыі.

Сапраўды, на сучасным этапе развіцця мовазнаўства «лінгвіст мусіць быць дыкурсолагам, геналагам, тэарэтыкам камунікацыі для таго, каб даследаваць і зразумець моўную рэчаіснасць» (Гайда 2013 [а], 44). Комплексны падыход да вывучэння эпістальнага тэксту ажыццяўляецца на тэарэтычным падмурку структурнай лінгвістыкі, якую істотна дапоўніла і ўзбагаціла лінгвістыка тэксту, а таксама з улікам напрацовак тых кірункаў, якія прэзентуюць лінгвістыку маўлення, – лінгвапрагматыкі, тэорыі маўленчых жанраў, лінгвістыкі дыскурсу. Асаблівае значэнне для даследавання мае тэорыя маўленчых актаў як магчымая метадалогія, паколькі забяспечваецца вылучэнне адзінак эпістальнага тэксту, мадэляванне яго іерархічнай структуры, пабудова камунікатыўна-прагматычнай тыпалогіі эпістальных тэкстаў.

БІБЛІАГРАФІЧНЫ СПІС

- Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. 2-е изд., стер. М., 1969.
 Бабенко Л. Г., Казарин Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика : учебник ; практикум. 3-е изд., испр. М., 2005.
 Белунова Н. И. Дружеские письма творческой интеллигенции конца XIX – начала XX в. (Жанр и текст писем). СПб., 2000.
 Богданов В. В. Речевое общение: прагматические и семантические аспекты : учеб. пособие. Л., 1990.
 Булыгина Т. В. О границах и содержании прагматики // Изв. АН СССР. Сер. Лия. М., 1981. Т. 40, № 4. С. 333–341.
 Вежбицка А. Речевые жанры // Жанры речи. 1997. Вып. 1 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.sgu.ru/node/75210> (дата обращения: 17.09.2013).

- Виноградова Е. М. Эпистолярные речевые жанры: прагматика и семантика текста : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. М., 1991.
- Власенко Н. И. Косвенные речевые акты в эпистолярном жанре (на материале английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. СПб., 1999.
- Гайда С. Лингвистика дискурса как сложная (комплексная) система // La Table Ronde. Вып. 2. Лингвистика дискурса и перспективы ее развития в парадигме современной славистики. Минск, 2013.
- Гайда С. Стил ь и стилистика в системе понятий современного функционального подхода в науке о языке: теоретико-методологический уровень осмысления // La Table Ronde. Вып. 2. Лингвистика дискурса и перспективы ее развития в парадигме современной славистики. Минск, 2013 [а]. С. 41–45.
- Дементьев В. В. Изучение речевых жанров в России: аспект формализации социального взаимодействия // Антология речевых жанров: повседневная коммуникация / под общ. ред. проф. К. Ф. Седова. М., 2007. С. 39–61.
- Жанры естественной письменной речи: студенческое граффити, маргинальные страницы тетрадей, частная записка / Н. Б. Лебедева [и др.]. М., 2011.
- Карасик В. И. Язык социального статуса. М., 2002.
- Колас Якуб. Збор твораў : у 20 т. Мінск, 2007–2012. Т. 18 : Лісты (1908–1942) / рэд. тома Т. С. Голуб, М. І. Мушыньскі ; падрыхт. тэкстаў і камент. Н. В. Дзенісюк, К. А. Казыра, В. Ф. Назарава. 2012.
- Комлева Е. В. Соотношение понятий «речевой жанр» и «речевой акт» (на материале немецких апеллятивных текстов). 2011 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.teoria-practica.ru/-5-2011/philology/komleva.pdf> (дата обращения: 27.09.2013).
- Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа) // Язык и наука конца 20 века / под ред. акад. Ю. С. Степанова. М., 1995. С. 144–238.
- Купала Янка. Поўны збор твораў : у 9 т. Мінск, 1995–2003. Т. 9. Кн. 1 : Пераклады, эпістальярная спадчына, дарчыя надпісы, «Расейска-беларускі слоўнік», калектыўнае, службовыя і асабістыя дакументы, дадатак / рэдкал.: С. А. Андраюк [і інш.]. 2003.
- Маркович А. Лингвистика дискурса в контексте работы научно-исследовательских групп Белорусского государственного университета // La Table Ronde. Вып. 2. Лингвистика дискурса и перспективы ее развития в парадигме современной славистики. Минск, 2013. С. 30–32.
- Маслова А. Ю. Введение в прагмалингвистику : учеб. пособие. 2-е изд. М., 2008.
- Мурзин Л. Н., Штерн А. С. Текст и его восприятие. Свердловск, 1991.
- Новое в лингвистике. Лингвистика текста / отв. ред. Т. М. Николаева. М., 1978. Вып. 8.
- Норман Б. Ю. Лингвистическая прагматика (на материале русского и других славянских языков) : курс лекций. Минск, 2009.
- Остин Дж. Слово как действие // Новое в зарубежной лингвистике: теория речевых актов / сост. и вступ. статьи И. М. Кобозевой, В. З. Демьянкова ; общ. ред. Б. Ю. Городецкого. М., 1986. Вып. 17. С. 22–131.
- Палек Б. Кросс-референция: к вопросу о гиперсинтаксисе // Новое в зарубежной лингвистике. Лингвистика текста / отв. ред. Т. М. Николаева. М., 1978. Вып. 8. С. 243–258.
- Сгалл П. К программе лингвистики текста // Новое в зарубежной лингвистике. Лингвистика текста / отв. ред. Т. М. Николаева. М., 1978. Вып. 8. С. 79–88.
- Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. 2002 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.gsu.by/> (дата обращения: 06.02.2014).
- Сёрль Дж. Классификация иллокутивных актов // Новое в зарубежной лингвистике: теория речевых актов / сост. и вступ. статьи И. М. Кобозевой, В. З. Демьянкова ; общ. ред. Б. Ю. Городецкого. М., 1986. Вып. 17. С. 170–194.
- Слюсарева Н. А., Теплицкая Н. И. Гиперсинтаксический уровень языка и лингвистическое членение текста // Предложение и текст в семантическом аспекте : межвуз. темат. сб. Калинин, 1978. С. 91–105.
- Сусов И. П. Лингвистическая прагматика. 2006 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://homepages.tversu.ru/~ips/PragmA.html> (дата обращения: 06.02.2014).
- Тошович Б. Сильные и слабые стороны современных работ по дискурс-лингвистике // La Table Ronde. Вып. 2. Лингвистика дискурса и перспективы ее развития в парадигме современной славистики. Минск, 2013. С. 35–36.
- Филлмор Ч. Основные проблемы лексической семантики // Новое в зарубежной лингвистике. Прикладная лингвистика / сост. В. А. Звегинцев. М., 1983. Вып. 12. С. 74–122.
- Шевель С. М. Лінгвотекстові параметри епістолярію Лесі Українки : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2011.
- Шмелева Т. В. Жанроведение? Генристика? Генология? // Антология речевых жанров: повседневная коммуникация / под общ. ред. проф. К. Ф. Седова. М., 2007. С. 62–67.
- Kikiewicz A. Tęcza nad potokiem... Kategorie lingwistyki komunikacyjnej, socjolingwistyki i hermeneutyki lingwistycznej w ujęciu systemowym. Łask, 2010.

Паступіў у рэдакцыю 31.03.2014.

Анастасія Анацольеўна Албум – аспірантка кафедры сучаснай беларускай мовы. Навуковы кіраўнік – кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры сучаснай беларускай мовы С. А. Важнік.